

19 Dixův mlýn

Ke zdejšímu mlýnu se váže pověst o mlynářském chasníkovi Pumphutovi. Přízvisko Pumphut získal podle špičatého, širokého klobouku, který neustále nosil na hlavě. Byla to zvláštní postavička a přisuzovaly se jí nadpřirozené vlastnosti. V Kyjově ve mlýně se zamiloval do mlynářovy dcery Anny a zkoušel si získat její lásku čarováním. Vyžádal si od Anny vlas, namísto něho však dostal vlas z moučného síta. Když jednou seděla Anna u okna, spadlo najednou moučné síto ze stěny, vyvalilo se otevřeným oknem ven a kutálelo se podél mlýnského náhonu, až zmizelo v temnotách. Pumphutův zlý kousek se nevydařil. Pumphut pak z Kyjova zmizel a prováděl své kousky jinde.

20 Už znáte dobře pověsti a zajímavosti Kyjovského údolí?

Cesta Kyjovem zde končí, během putování jste se dozvěděli několik pověstí a zajímavostí z historie tohoto kraje.

Zkus k obrázkům pomoci čáry přiřadit správné místní názvy a správný úryvek.

Klenotnice

Vinný sklep

Kyjovský hrádek

Dixův mlýn

Na tomto místě se za válek, v těžkých dobách a při pohromách ukrývali lidé. Romantici 19. století připsali tomuto místu pověst a to o tom, jak tu loupeživí rytíři ukrývali svou kořist.

Ke zdejšímu mlýnu se váže pověst o mlynářském chasníkovi Pumphutovi. Přízvisko Pumphut získal podle špičatého, širokého klobouku, který neustále nosil na hlavě. Byla to zvláštní postavička, které se přisuzovaly nadpřirozené schopnosti.

Vinicím by se v tomto kraji nedařilo, ale v jedné jeskyňce ve zdejším údolí se v zimě tvoří rampouchy lahvovitého tvaru připomínající nápadně lahve na víno.

Když jednou zase přitáhlo vojsko k hrádku a nemohlo najít přístupovou cestu, přišla vojákům do cesty děvečka z nedalekého mlýna, která se scházela s hradním hejtmánem. Nebylo těžké ji podplatit, a tak rytířům z šestiměstí pomocí hrachu ukázala cestu a hlavně nejslabší místo hradu. Hrádek byl dobyt a loupeživá šlechta polapena.

Hravý průvodce Kyjovským údolím pro děti a rodiče

Kyjovské údolí je malebný kout východní části Národního parku České Švýcarsko. Pojďte s námi prozkoumat život v lese, na skalách i v chladných roklích, které se rozkládají podél říčky Křinice nedaleko Kyjova u Krásné Lípy. Nahlédněte malinko i do historie tohoto kraje prostřednictvím legend, které se zde vyprávějí, a objevte krásu našeho nejmladšího národního parku.

Vysvětlivky:

Okruh vede po značené trase Köglerovy naučné stezky ve směru na mapce zakreslených červených šipek.

1 Historie Kyjova

Vypráví se, že Kyjov založil trochu kuriózním způsobem tkadlec a bylinkář Kryštof Riedel. V roce 1660 si zde postavil první domek, který prodal, pak postavil druhý domek, který opět prodal, a tak pokračoval dál, až se tu začali usazovat i další osadníci. Původní název osady Kyjov zněl: „In der Khaa“ a byl samozřejmě německý, neboť většina zdejších obyvatel byla německá.

Je to protáhlá ves při říčce Křinici a jejím levobřežním přítoku. V okolí je doložena těžba hornin a nerostů. Mezi Kyjovem a Dlouhým dolem napříč údolím Křinice prochází linie Lužického přesmyku. To je geologicky velmi zajímavý jev, kdy spodní vrstvy (starší) se vlivem tlaku převrátily a dostaly se až pod povrch. Stýkají se zde žulové horniny s pískovcem a vápencem. V Kyjově je také veřejnosti nepřístupná štola s názvem Goldenloch (zlatá díra), která dnes slouží jako významné zimoviště netopýrů.

Komín

Okno

Střecha

Chlív

Podstávka

Hlavní obytná místnost

Lížina

Půda

Podstávkové domy

Vzhledem k hlubokým lesům, které zde bývaly, se jako stavební materiál pro stavby domů používalo dřevo. Lidé si nestavěli dřevěné sruby, ale tzv. podstávkové domy, kdy se střecha a patro opíraly o podstávku a nezatažovaly spodní obytnou místnost. Podstávkový dům je možno rozdělit na dvě hlavní části. Na střechu, popřípadě i patro a podpěrné trámy, a pak na obytnou místnost, která je stavěna srubovým způsobem.

Podívej se na obrázek a spoj čarou jednotlivé části domu s názvy, kterými se označují.

2 Zdravý nebo nemocný les

V Národním parku České Švýcarsko se před lety usadila nepůvodní borovice vejmutovka, která v našich podmínkách roste rychle a dobře a dost utlačuje místní druhy stromů. Její jehličí, které se hromadí na zemi pod stromy, znemožňuje růst běžným rostlinám i mladým stromkům. Podrosty pod vejmutovkou jsou tak téměř bez života. V národním parku probíhá v současné době přeměna těchto lesů na přirozené.

Poznáš, která z větviček patří vejmutovce? Zakroužkuj ji. Umiš pojmenovat další druhy jehličnatých stromů, které v národním parku rostou? Jejich názvy napiš pod obrázky. Jako nápovědu využij popis charakteristických vlastností stromu pod obrázkem.

Ve svazečku mám dvě jehlice a dokážu růst i na vrcholcích skal.

Ve svazečku mám pět jehlic a mé šišky jsou hodně smolnaté.

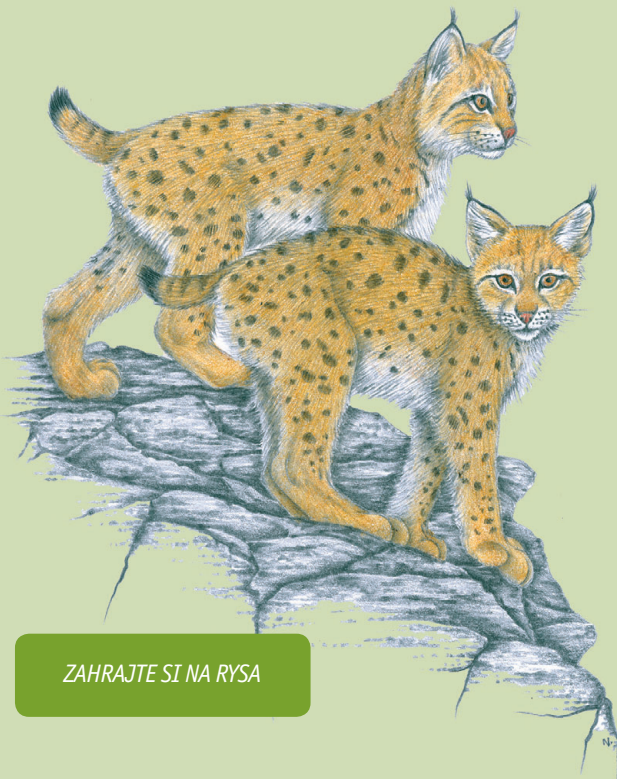
Mé šišky rostou směrem dolů a mé kořeny rostou hodně mělko.

Mé šišky rostou směrem vzhůru a rozpadají se ještě na stromě.

3 Náměť na hru

Rys se lépe cítí ve zdravém lese, kde se pohybuje jeho kořist, která zde nalézá více potravy. Využijme toho a zahrajme si zde na rysa.

ZAHRAJTE SI NA RYSA

Pomůcky: herní plocha velká asi jako školní tělocvična s místy pro schovávání. Při výběru plochy dejte pozor na kameny, klacky a větve, o které by se děti mohly zranit při schovávání se.

Úvod do hry: Jednou z důležitých vlastností, kterou se musí naučit každé rysí kotě, je umět se schovávat. Je to vlastnost důležitá, neboť jen dobře schovaný rys dokáže nespatřen číhat na svou kořist, kterou přepadáva ze zálohy. Špatně schovaný rys by toho moc neuložil a velmi brzy by ho trápil veliký hlad. Schován v lesním stínu dokáže také unikat svým nepřítelům. Proto si vyzkoušejte, jak dobře se umíte schovávat vy.

Pravidla hry: Postavte děti do jedné řady na kraji herní plochy tak, aby stály vedle sebe a dotýkaly se rameny. Děti stojí na pomyslné startovní čáře a herní plochu mají za zády. Vy stojíte před dětmi čelem k nim. Poskytněte dětem úvod do hry (viz předchozí odstavec) a rozdělte herní role: vy jste pytlák, který se snaží ulovit co nejvíce neopatrných, špatně schovaných rysích koťat, které představují děti. Pytlák se v průběhu hry nesmí pohybovat a stojí stále na stejném místě. Pytlák oznámí dětem (rysím koťatům), do kolika vterin bude nahlas počítat (pro první hru je ideální počítat do 10). To je čas, během něž se mohou děti v herním poli schovat tak, aby nebyly vidět z pytlákovy místa. Jakmile pytlák dopočítá do konce časového limitu, děti se již nesmí hýbat. Během počítání je pytlák otočený zády k dětem, aby neviděl, kdo se kam schovává. Při vyřčení posledního čísla se pytlák otočí a začne lovit rysí koťata. Lov probíhá následujícím způsobem: pytlák může během hry udělat pouze krok doleva nebo doprava, jinak se nesmí hnout ze svého místa. Pokud pytlák uvidí rysí kotě a pozná, kdo to je, zavolá na něj jeho jménem a tím je rys uloven - opouští své místo a jde k pytlákovi. Pytlák si musí být jistý, že rysa poznal. Často se totiž stane, že pytlák vidí některé rysí kotě, ale nepozná ho. Když už pytlák nikoho nemůže ulovit, hra končí a pytlák zavolá ostatní děti zpět. Každý, kdo nebyl uloven, má jeden bod. Hru si můžete zahrát vícekrát, ale vždy se snažte snižovat číslo, do kterého budete počítat, aby to bylo pro děti těžší a zajímavější.

17 Život u říčky Křinice

Původními obyvateli byla říčka Křinice využívána především jako zdroj vody (hašení požárů, zalévání), zdroj energie (mlýny, pily a malé továrničky), zdroj potravy (ryby) a dolní část toku také jako prostředek pro plavení dříví. Život s říčkou byl v minulých dobách velmi úzce spjat. Kolem řek a říček žije spousta druhů rostlin a živočichů. Vodní toky nebo plochy jsou důležitou součástí krajiny. U říčky Křinice můžete při troše štěstí spatřit několik zvířecích obyvatel, které najdete dole na obrázku.

Napiš k obrázkům správná čísla podle toho, jak se jednotliví živočichové jmenují.

1. užovka obojková

2. vydra říční

3. skorec vodní

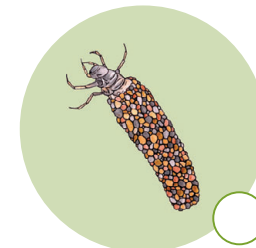
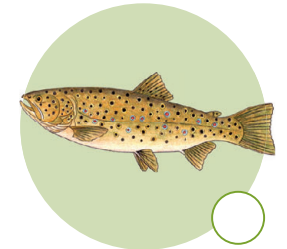
4. ledňáček říční

5. mlok skvrnitý

6. chrostík

7. pstruh obecný

8. netopýr vodní

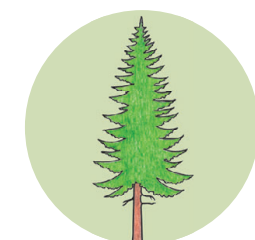
18 Příroda naruby

Určitě jste si všimli, že zde v údolí je za teplých dnů chladněji než na vyhlídkách, které jsme prošli. Národní park je plný hluboce zaříznutých skalních roklí a údolí, na jejichž dno dopadá málo slunečních paprsků. Drží se tam studený a vlhký vzduch, naopak na vrcholcích skal je dostatek slunečního záření a jsou teplejší a sušší. Horské a podhorské druhy rostlin i živočichů tak najdeme v nižších polohách, než se obvykle vyskytují, a teplomilné druhy zase ve větších výškách, jako by se to v přírodě obrátilo naruby.

Najdi rostlinám na schématu údolí říčky v pískovcových skalách místo, kde si myslíš, že v Českém Švýcarsku převážně rostou. Šípkou spoj vhodné místo na schématu s obrázkem. Cesta zdejší krajiny ti určitě hodně napověděla.

žebrovice různolistá

smrk ztepilý

vřes obecný

borovice lesní

rašeliník

13 Příběh o Klenotnici

Na tomto místě se za válek, v těžkých dobách a při pohromách ukrývali lidé.

Ze svých domovů si vzali jen to nejnutnější a nejcennější a ukryli se na tomto místě. Cesta, kterou jste sem přišli, nebyla dříve takto vyježděná, ale vedla sem pouze malá vyšlapaná cestička, kterou nebylo snadné nalézt, proto Klenotnice poskytovala výbornou ochranu místním lidem v době, kdy přes jejich ves táhlo vojsko a všechno vyplnilo. Tato Klenotnice tak zachránila mnoho lidských životů. Romantici 19. století připsali tomuto místu pověst o tom, jak zde loupeživí rytíři z Kyjovského hrádku ukrývali svou kořist, proto název Klenotnice.

Když se budeš pozorně dívat, nalezeš nápis, který tu nechali naši předkové. Podle nápisu pak doplň prázdná místa v textu:

Nápis: „Svoje si
každému splat jeho
bezpráví se“

16 Co nového o NP České Švýcarsko a Kyjovském údolí už víš?

Zopakuj si své znalosti luštěním tajenky a dokonči větu: **Kyjovské údolí je opravdovým rájem nejen pro turisty, ale hlavně pro**

- Co pokrývalo zdejší krajinu před 95 milióny let?
- Jaká řička protéká Kyjovským údolím?
- Jak se jmenuje zvířátko, jehož larva žije ve vodě a tvoří si schránky z kamínků, klaciků nebo listů? (náповěda v úkolu č. 17)
- Jaký dravý pták loví v Českém Švýcarsku střemhlavým letem a velmi vysokou rychlostí?
- Vinný sklep je nazvaný podle lahovitého vzhledu útvarů, které se tam v zimě tvoří. Jak se říká ledovému útvaru, který vzniká postupným zamrznutím kapek vody?
- Který jehličnatý strom roste ve zdejších krajích na skalních vyhlídkách a odolává slunci, mrazu i větru? (náповěda v úkolu č. 18)
- Jak se říká části zdejších roubených domů, která podpírá patro nebo střechu a většinou je stavěna do oblouku?

14 Vinný sklep

V jeskyňce poblíž cesty se v zimě tvoří rampouchy lahovitého tvaru připomínající nápadně lahve na víno - odtud název Vinný sklep.

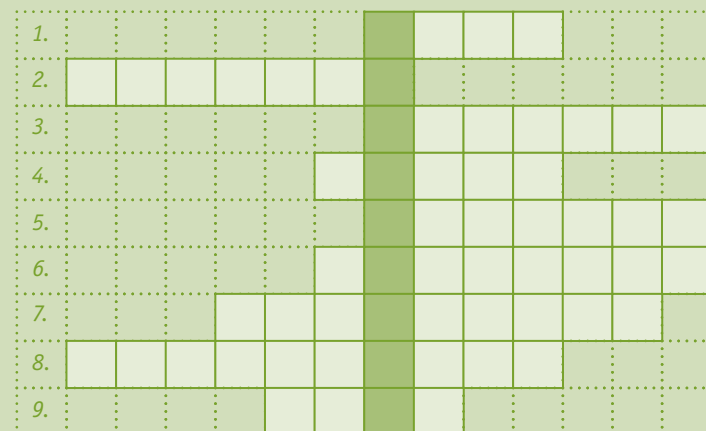

15 Příběh o bratrech Bienertech

„Koho neosloví láska k domovu – kdo necítí se jít být posílen – kdo pro ni v srdci nemá prostoru – zdá se mi Bohem opuštěn“ tato německá báseň byla vybrána k uctění památky bratrů Bienertů, kteří byli v roce 1990 zavražděni ve Šluknově. Deska byla slavnostně odhalena v dubnu roku 1992 díky KČT a místním historikům.

Velice zajímavý je příběh bratrů Bienertů, kteří kraji Českého Švýcarska obětovali téměř celý svůj život. Bratři Eduard a František bydleli společně se svojí sestrou za 2. světové války ve Šluknově. Po skončení války nastal odsun německých obyvatel do Německa. Z bratrů Bienertů byl ale odsunut pouze Eduard. František mohl zůstat ve Šluknově, protože jako technik byl potřebný pro poválečný rozvoj kraje. Eduard ale z transportu utekl, tajně se vrátil ke své milované rodině a skrýval se na půdě jejich domu několik let. Ven vycházel pouze v noci. František trávil veškerý volný čas v přírodě a vyprávěl pak Eduardovi po večerech o všem, co na svých poutích viděl. K Eduardovu prozrazení došlo až při požáru sousedního domu, kdy obyvatelé nejbližších stavení museli své domy opustit kvůli nebezpečí vznícení. České úřady pak zde již Eduarda nechaly, snad uznaly jeho dobrovolné věznění jako dostatečný trest.

- Jak se jmenovali příjmením dva bratři, kteří se velmi zajímali o zdejší kraj a žili během 2. světové války ve Šluknově?
- Jak se jmenuje „zařízení“, které dříve lidé v lesích používali na posouvání dřeva do údolí k říčce a jehož model je v Kyjovském údolí umístěn?

4 Kinského vyhlídka, dříve Kovářská vyhlídka

Mnoho míst nese název podle majitele zdejšího panství v 19. století hraběte Kinského, a to platí i o této vyhlídce. Váže se k ní také pověst o zlém krčmáři z Kyjovské hospody, která okrádala zákazníky. Když pak krčmářka zemřela, zjevoval se její duch v podobě havrana. Aby krčmářka přestala strašit, byl povolán jezuita s úkolem usmířit její duši. Krčmářka slíbila, že se už nebude zjevovat, když ji pohřbí na místě, odkud uvidí na svou hospodu. Jezuita ji však nechal pohřbit na Kovářské vyhlídce, odkud výhled na její hospodu nebyl, takže pozor, krčmářka tu nejspíš straší dodnes! Kdo se nebojí, může z vyhlídky dobře pozorovat ptáčí obyvatele zdejšího kraje.

5 Vytesaná hlava

Až půjdete po schodech z Kinského vyhlídky dolů pod skalní branou a zabočíte po stezce doleva, narazíte po chvíli na do skály vytesanou hlavu a bíle vybarvenou.

Co myslíš, o koho se jedná a proč je tu její podoba vytesaná? Zkus si vymyslet vlastní legendu.

6 Sýrový potok

Sýrový potok získal název od sýra podle barvy, kterou tento potok měl v době, kdy se na Peškově stráni proplachovala vytěžená hornina a jí zbarvoval potok do žluta. Starší název tohoto potoka byl také Goldwasser.

Všimni si také, že podél potoka vede hranice Národního parku České Švýcarsko, do kterého za několik málo okamžiků vstoupíme. Jakou barvou jsou hranice národního parku označeny na stromech? Svou odpověď napiš do rámečku.

7 Jaká jsou pravidla v národním parku?

Spoj čarou piktogramy s jejich významem.

Zákaz jízdy na kole mimo značené cyklotrasy

Zákaz trháni rostlin

Zákaz volného pobíhání domácích zvířat

Zákaz nocování

Zákaz zatěžování přírody nadměrným hlukem

Zákaz znečišťování přírody odpady

Zákaz rušení hnízdicích ptáků

Zákaz ničení ledové výzdoby

Zákaz rozdělávání ohně

Kyjovské údolí se z velké části nachází v Národním parku České Švýcarsko. Národní parky jsou území, která mají vysokou přírodní hodnotu, žijí v nich chráněné živočichové, rostou zde vzácné rostliny. Lidé se tyto oblasti rozhodli chránit a zachovat pro další generace, proto v nich platí pro návštěvníky určitá pravidla, která je třeba dodržovat. Zkuste si tato pravidla zopakovat pomocí piktogramů (jednoduchých obrázků), které se objevují na informačních tabulích umístěných na vstupu do národního parku.

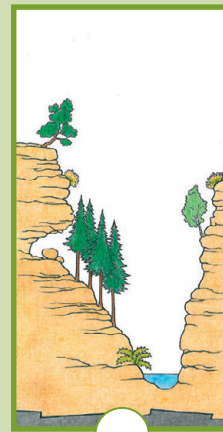
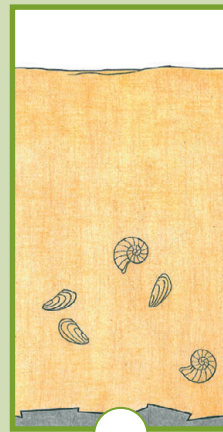
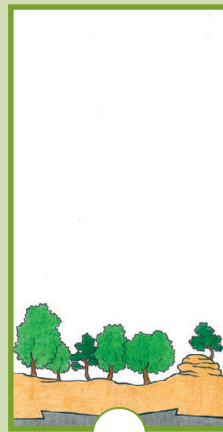
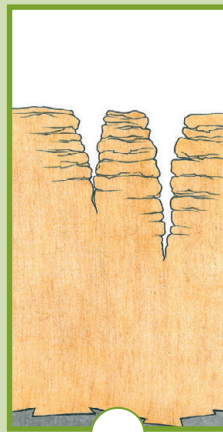
8 Vznik pískovcových skal

Procházíte krajinou, která byla před 95 milióny lety zalitá mořem. Na dně tohoto moře se usazoval písek přinášený řekami. Tento proces trval několik miliónů let a vrstva písku tak byla i několik stovek metrů vysoká. Když pak moře časem díky vrásnění ustoupilo, zůstalo zde velké území pokryté pískem, který časem ztwardnul v ohromnou pískovcovou desku, a vrásněním deska rozpučala. Voda a další vnější vlivy daly vznik zdejšímu charakteru krajiny.

Na obrázcích jsou jednotlivá vývojová stádia skal v Českém Švýcarsku. Dopiš do rámečků pořadí, v jakém šel vývoj po sobě, a zkus k nim přiřadit i zde uvedené časové údaje.

Před 95 milióny let
Před 2, 5 miliónu let
Za 10 miliónů let

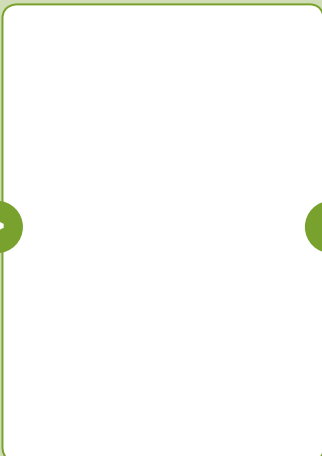
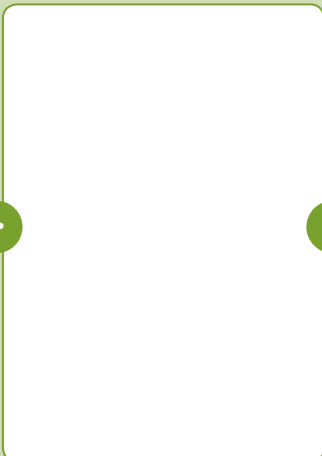
Před 50 milióny let
Současnost

9 Skalní bratři

Prvním průkopníkem šetrné turistiky v této oblasti byl Horský spolek pro Kyjovské údolí, který již od roku 1884 zpřístupňoval zajímavé skalní útvary v údolí říčky Křinice a budoval zde vyhlídky. K tomuto datu se také váže většina vznešených názvů. V této romantické době nebylo žádnou zvláštností dávat každému místu své jméno, a tak se dnes můžeme setkat s takovými názvy jako například Skalní bratři, Jeskyně víl, Lvi doupě a další.

Vymysli si příběh o vzniku skály nazvané Skalní bratři a do rámečků o tom namluj krátký komiks.

10 Smyk

Stojíme na místě, kde dříve lidé využívali svažitý terén k přesunu dřeva pomocí smyků. Polena se klouzala po dřevěné konstrukci dolů k říčce Křinici, odkud se plavila dál k odběratelům. Na tomto místě si lze také dobře prohlédnout jedle, které by v budoucnu měly mít v lesích Českého Švýcarska větší zastoupení, než tomu bylo dosud.

11 Pověst o Kyjovském hrádku

Kyjovský hrádek se někdy nesprávně označuje jako Horní Karlštejn či Pustý zámek. Jde o náznaky skalního hradu na pískovcovém ostrohu, se stěnami kolmo spadajícími do kaňonu Křinice. Písemné záznamy chybějí. Předpokládá se vznik ve 2. pol. 14. století, kdy kraj patřil rodu Michaloviců. Podle jedné legendy obývala Kyjovský hrádek loupežnická skupina, která podnikala své loupeživé výpravy do okolních měst a obcí. Jejich počínání bylo trnem v oku okradených pánů a proto dali dohromady družinu, která měla nalézt jejich sídlo a skupinu rozpráší. Družina brzy našla místo, kde se měli loupežníci ukrývat, ale nedokázala nalézt přístup k němu. Naneštěstí pro loupežníky však vojáci zjistili, že děvče z Kyjovského mlýna se schází s jedním z loupežníků. Přinutili ji proto, aby se k nim v noci vydala a cestu tajně označila. Po označení vtrhli vojáci do hrádku a loupežníky rozprášili. Přezívní loupežníci se ale zanedlouho do této oblasti vrátili a děvčeti se pomstili.

Archeologický průzkum přinesl v poslední době poznatky o původním osídlení a poslání tohoto místa. O tom, že se jedná spíše o osadu, a ne hrádek svědčí nalezená pec. V okolí pece byly nalezeny zbytky přetaveného čediče, muselo tedy jít o vysoké teploty, a neméně zajímavý je také nález kovové vázičky. Z dalších zajímavých nálezů jmenujme železné klíče, jejichž kopie můžeme vidět v informačním středisku na Saule. Patřily k domům, které zde stály.

12 Opeřené drahokamy národního parku

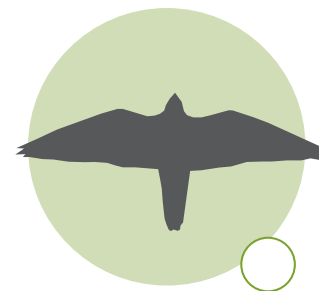
Národní park obývá mnoho ptáků. Spatříme je v hlubokých lesích, vysoko na obloze, ve skalách i u potoků. Ne vždy máme dostatek času, abychom si je pozorně prohlédli. Zkušený znalec ptáků (ornitolog) však určí ptačí druh např. podle obrysu letícího či sedícího ptáka. Ověř si, zda jsi také zkušený ornitolog.

výr velký

sokol stěhovavý

čáp černý

krkavec velký

Ptáci se navzájem liší způsobem života. Některé druhy např. hnízdí ve velkých hejnech, jiné žijí v trvalých párech, někteří jsou stálí, jiní stěhovaví. Ptáci se tak liší způsobem hnízdění, druhem potraviny, hlasem atd. Spoj obrysy ptáků s jejich názvy a do kroužků k nim napiš číslo textu, který popisuje jejich život.

2 Plachý tvor vyhledávající klidná místa v rozsáhlých lesích od nížin až do hor. Potravu loví v blízkosti vod, živí se převážně rybami a žábami. Velké hnízdo si nejraději staví v korunách silných stromů (buk, dub, smrk, jedle). Zimní období tráví v rovníkové Africe.

3 Obývá hory, skalnaté oblasti i lesy v nížinách. Hnízdí již koncem zimy a začátkem jara. Velké hnízdo z větví a klacků si staví vysoko na stromech nebo skalách. Živí se mršinami, hmyzem, obratlovci, ale i ovocem a odpadky. Žije v trvalých párech.

1 Žije v otevřené krajině se strmými skalami, kde na nepřístupných plošinách a ve skalních výklencích hnízdí. Hnízdo si nestaví, 3 až 4 vejce klade přímo na zem. Loví střemhlavým útokem (dosahuje rychlosti až 250 km/hod) výhradně ptáky za letu.

4 Neslyšně létající obyvatel rozsáhlých lesů, skalnatých říčních údolí a horských roklí. Hnízdí na skalních římsách, v opuštěných lomech a zříceninách, ale může zahnízdít i přímo na zemi pod vývratem. Hnízdo tvoří jen mělká prohlubeň. Loví vše, na co svou velikostí stačí (ježky, vrány, zajíce, bažanty apod.).